

Beynəlxalq Münasibətlər Baş Məqalə - Betti Bleyer

Mənbə: Azerbaijan International jurnalı - Aİ 8.4 (Qış 2000)

© 2003. Azerbaijan International

Zaman uçur. Budur, daha bir ili başa vururuq. Adama elə gəlir ki, gecə səmasının fişənglərdən od-alova bürünərək 21-ci əsrin və üçüncü minilliyin müjdəçisi olan 2000-ci ilin gəlişini qeyd edən həmin gün elə dünən idi.

Adama elə gəlir ki, Azərbaycanın müstəqillik əldə edərək (1991-ci ilin sonları) Qərbin keçilməz sandığı “Dəmir pərdəni” cırıb sökməsindən çox qısa bir zaman keçmişdir. Ötən bu 8 il ərzində bu prosesi sənədləşdirmək Azərbaycan İnternəşnl jurnalı üçün heyranedicə bir səhayətə olmuşdur.

Sovet İttifaqı dağıldıqda Azərbaycan Birləşmiş Millətlər Təşkilatından (BMT) başlayaraq, Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT), İslam Konfransı Təşkilatı (İKT), Qara Dəniz İqtisadi Korporasiyası (QDİK) və GUÖAM (Gürcüstan, Ukrayna, Özbəkistan, Azərbaycan və Moldova) təşkilatları kimi çoxlu sayda qurumlara üzv olmaqla yeni siyasi və iqtisadi birlikləri böyük canfəşanlıqla ağışuna aldı. Hazırda isə, əgər işlər yolunda getsə, Azərbaycan 2001-ci ilin əvvəllərində Avropa Şurasına üzv qəbul ediləcəkdir (Səh. 63-ə bax). Bakıda hazırda 30-a yaxın xarici səfirlik vardır (Səh. 98-ə bax). Bu Sovet dövrü ilə ziddiyyət təşkil edir, belə ki, o zaman Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin bütünlükdə yalnız 12 işçisi var idi.

Beynəlxalq Münasibətlər adlanan bu nömrə bu qlobal əlaqələrdən doğan bir sıra layihələrə həsr edilmişdir. Məqsədimiz bir neçə nümunəvi layihə tapmaq və onları formalaşdıran məntiqi əsası araşdırmaq olmuşdur. Bu layihələr niyə həyata keçirilmişdir? Maneələr nə olmuşdur? Hansı uğurlar əldə edilmişdir? Kim katalizator rolunu oynamışdır? Ümid edirik ki, bu məqalələr Azərbaycanda hazırda yaradılan bəzi beynəlxalq iqtisadi və mədəni əlaqələrin qavranılmasını təmin edəcəkdir.

Şübhəsiz ki, infrastruktur və quruluş institutları tərəfindən təmin edilir, amma stimullar və təkan isə ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən verilir. Lakin bu geniş yayılmış inamın əksinə olaraq inanırıq ki, hətta bu gün, iri addımlarla irəliləyən bu mürəkkəb dünyada tək bir nəfər əsaslı təsir qüvvəsinə malik ola bilər. Biz bu anlayışı təsvir etmək üçün Yusif Mirzənin “Tête-à-tête” yəni-baş-başa, üz-üzə əsərindən üz qabıq kimi istifadə etmişik.

Lakin işləmək üçün münasibətlər qarşılıqlı olmalıdır. Müstəqillik əldə edildikdən sonra beynəlxalq əlaqələrin yaradıla bilməsi üçün prezident Heydər Əliyevin ölkədə sabit və açıq mühit yaratmaq sahəsində etdiyi yorulmaz cəhdlərin tərifəlayiq olduğunu söyləmək ədalətli olardı.

Tarixi cəhətdən Azərbaycan minilliklər boyunca Şimalla Cənub, Şərqlə Qərb ticarət yollarının kəsişiyində yerləşdiyindən dünyanın hər yerindən olan xalqlarla dostluq əlaqələri qurması ilə fəxr etmişdir. Bu əsrin çox hissəsində ölkə izolə edildiyindən, gözlənilənlərin əksinə olaraq Azərbaycan bəzi qonşularından fərqli olaraq heç də xenofobik, yəni xaricilərə qarşı mənfi münasibət bəsləməirlər.

Bakıda Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk günlərindən orada baş verən hadisələrin şahidi olan az xarici vətəndaş qalıb. Faktiki olaraq bir çox səfirliklər, beynəlxalq şirkətlər və humanitar təşkilatlar öz idarə heyətlərini artıq 3, hətta 4 dəfə dəyişmişlər.

Bu yolda bəzi diqqətəlayiq şəxsiyyətlər olmuşdur; və düzünü desək, təəssüf ki, səfirilər də daxil olmaqla azərbaycanlıların mahiyyəti olmayan şeyləri təsvir etməyi xoşladıqları “nə ət, nə balıq” kateqoriyasına aid edilə biləcək digərləri də olmuşdur. Lakin Azərbaycanda iz qoymuş şəxslər isə bunu həvəs, alicənablıq, qətiyyət və israrla irəli gedərək etmişlər.

Məsələn, Fransa səfiri Jan Pyer Quinhatı tanıyanlar bu şərqsünas və poliqlotun ölkənin hər bir yerində fransız dili kursları açdığına şübhə ilə yanaşa bilərmə? Əlbəttə ki, o, azərbaycanlıların onun mədəniyyətini öyrənməyini və qiymətləndirməyini istəyir, lakin eyni zamanda o, fransız dilinə onlara, xüsusilə incəsənət, fəlsəfə, biznes və elm sahələrində ali təhsil almaq işində yardımçı bir dil kimi baxır (Səhifə 22-yə bax).

Norveç səfiri Olav Berstad ixtisasca arxeoloqdur. Onun hökuməti Kişdə 1500 il yaşı olduğu güman edilən Qafqaz Albaniyası Xristian kilsəsinin arxeoloji cəhətdən öyrənilməsinin maliyyələşdirilməsinə yardım edir. Berstad əmindir ki, proyektin tarixi və memarlıq aspektlərindən başqa burada həmçinin Qafqazda millət özündərkinin güclənməsi kimi psixoloji ölçü də vardır (Səhifə 18-ə bax).

Azərbaycanda qaçqınların yerləşdirilməsi məsələsini asanlaşdırmaqda kömək etmə işində hər hansı bir xarici şirkət tərəfindən görülmüş ən böyük öhdəlik İtaliya şirkəti olan Eni-yə yardımçı şirkət sayılan Agip Azərbaycanın rəhbəri Eros Aqostinelli tərəfindən edilmişdir. Agip 400 ailədən ibarət iki icmanın evlə təmin edilməsi işində 2,25 milyon dollar həcmində umumi məbləği öz üzərinə götürmüşdür. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qaçqınlar Üzrə Ali Komisarlığının (UNHCR) rəhbəri Didye Leyin rəhbərlik etdiyi işgüzar dəstəyə ilə birlikdə hələ də erməni hərbi işğalı altında olan torpaqlarına qayıtmaq xəyalı ilə yaşayan bu ailələrə təskinlik göstərməyə və özünəinamın təlqin edilməsində yardım edirlər (Səhifə 66-ya bax).

Bakıda 1993-cü ildən indiyə kimi fəaliyyət göstərən Paolo Pərviz görünür, əsas infrastruktur projelərinin həyata keçirilməsində tənbeh acıdır. Hyatt kompleksinin müxtəlif fazalarını tamamladıqdan sonra o, Şollar Qablaşdırma Şirkəti layihəsi ilə məşğul oldu. Hazırda isə 2001-ci ildə açılması nəzərdə tutulan Bakı Poladtökmə Fabrikini açmaq üzərində işləyir (Səhifə 66-ya bax).

Pərviz görünür, abadlaşdırma düşkünüdür. Hyatt Regency üzərində işləyərkən o, öz binasını tamamlamaqda olarkən yaxınlıqda yerləşən məktəbi rəngləməkdən, qonşuluqdakı parkı təmizləməkdən, prospektdəki küçə fənərlərini təzələməkdən həzz alırdı. Bu gün o hələ də estetik işlərini davam edir - ölkənin çox yerində atılıb qalmış metal tullantılarını toplayaraq gələcək tikinti projelərində istifadə etmək üçün polad qalıblərinə çevirir.

Biz bu nömrəni həmçinin baş verməyən əməkdaşlıqların, xüsusilə də Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında olan münasibətlərin daha dərindən öyrənilməsinə həsr etmişik. Keçmiş ABŞ səfiri və Dövlət Departamentindən yenicə istefa vermiş Stenli Eskudero təəccüb ediləsi bir səmimiyyətlə Azərbaycan hökumətinə birbaşa ABŞ yardımını təkzib edən ABŞ qanunvericiliyi (Azadlığa Dəstək Aktının 907-ci əlavəsi) haqda söhbət açır. “Bu əllərin arxana bağlanmış halda işləmək kimi bir şeydir,”- deyə o etiraf edir. Eskudero inanır ki, ABŞ-ın xarici millətləri iqtisadi cəhətdən hər hansı səbəbdən baykot etmə siyasəti sadəcə olaraq işə yaramır. O 907-nin Azərbaycan və Amerika Birləşmiş Ştatları üçün, eyni zamanda Konqres zalında bu qanunvericiliyi ilk növbədə irəli sürən Ermənistan üçün belə “məğlubiyyət-məğlubiyyət-məğlubiyyət” vəziyyəti olduğunu inadla təkid edir (Səhifə 50-yə bax).

Bu jurnalımızda biz beynəlxalq ictimaiyyət nümayəndələri ilə Azərbaycan arasında olan münasibətləri asanlaşdırmaq cəhdlərimizdə davam etməyi öhdəmizə götürmüşük. Və beləliklə Azərbaycan İnternəşnl jurnalının bütün əməkdaşları adından arzu edirik ki, qoy yeni 2001-ci il dərin və okean qədər bol beynəlxalq dostluqla dolu olsun; və bunun ardınca qoy bu dostluğun axtarışında heç bir hədsiz dumanlı və keçilməz dağa rast gəlinməsin.

Tərcümə: Ülviyyə Məmmədova

Yoxladı: Gülnar Aydəmirova

Redaktə etdi və veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova